

І. П. ЛОПУШИНСЬКИЙ

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-7460-7476

О. В. КОЗИР

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-8886-3246

А. А. КУЧМА

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0002-3530-4384

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена аспектам формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні в умовах правового режиму воєнного стану. Визначено, що стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів та територіальних громад України. Одним з перших кроків у цьому напрямку (ще 2007 року) стала Концепція реформування місцевих бюджетів, яка була спрямована на проведення реформи у сфері місцевих бюджетів, інші стратегічні документи, що діяли в різні роки – Стратегія «Україна – 2020», Державні стратегії регіонального розвитку тощо. При цьому результатом реформи децентралізації стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, поліпшення ефективності адміністрування податків і зборів. Початок війни та уведення правового режиму воєнного стану на території України стало великим потрясінням для всього суспільства. Також це стало викликом і для системи публічного управління загалом і для фінансово-бюджетної сфери окремо. Вказано, що після уведення в дію правового режиму воєнного стану економіка та система публічного управління почали працювати «на воєнних рейках». Почала перебудовуватися і бюджетно-фінансова політика, механізми та інструменти. Закцентовано увагу на двох проблемних аспектах, що пов'язані зі збиранням місцевих податків і зборів та з процедурою ухвалення рішень щодо місцевого бюджету. Ці проблеми пов'язані із змінами, що розроблялися і вводилися в нормативно-правову базу дуже швидко, то вони мають дуже багато неточностей, в них трапляються неузгодженості і колізії. Також досліджено позитивні результати фінансової децентралізації, які свідчать про суттєвий вплив на стійкість економіки України, яку ми побачили в період воєнної агресії та адаптації законодавчої та нормативної бази України відповідно до нових викликів та вимог.

Ключові слова: децентралізація, воєнний стан, фінансово-бюджетна політика, нормативно-правове забезпечення, місцеві податки і збори, колізії норм права.

I. P. LOPUSHYNSKYI

Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-7460-7476

O. V. KOZYR

Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0001-8886-3246

A. A. KUCHMA

Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0002-3530-4384

SOME ASPECTS OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF FINANCIAL AND BUDGETARY POLICY AT THE LOCAL LEVEL IN THE CONDITIONS OF THE LEGAL REGIME OF THE MARTIAL STATE

The article is devoted to aspects of the formation and implementation of financial and budgetary policy at the local level under the legal regime of martial law. It was determined that the strategic goal of implementing the state regional policy is to create conditions for the dynamic, balanced development of regions and territorial communities of Ukraine. One of the first steps in this direction (back in 2007) was the Concept of Reforming Local Budgets, which was aimed at carrying out reforms in the field of local budgets, other strategic documents that were effective in different years – the Strategy "Ukraine – 2020", some State strategies of regional development etc. At the same time, the result of the decentralization

reform was an increase in the interest of local self-government bodies in increasing revenues to local budgets, finding reserves to fill them, and improving the efficiency of the administration of taxes and fees. The start of the war and the introduction of the legal regime of martial law on the territory of Ukraine became a great shock for the entire society. It also became a challenge for the public administration system in general and for the financial-budgetary sphere separately. It is indicated that after the implementation of the legal regime of martial law, the economy and the system of public administration began to work "on military rails". The budgetary and financial policy, mechanisms and tools also began to be restructured. Attention is focused on two problematic aspects related to the collection of local taxes and fees and the decision-making procedure regarding the local budget. These problems are related to the changes that were developed and introduced into the legal framework very quickly, so they have a lot of inaccuracies, inconsistencies and collisions occur in them. Ways to solve them are proposed. The positive results of financial decentralization testify to the significant impact on the stability of the economy of Ukraine, which we saw during the period of military aggression and the adaptation of the legislative and regulatory framework of Ukraine in accordance with new challenges and requirements, were also investigated.

Key words: decentralization, martial state, financial-budgetary policy, regulatory and legal support, local taxes and fees, conflicts of laws.

Постановка проблеми

Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів та територіальних громад України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення в територіальних громадах, додержання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання.

Стратегічне бачення регіонального розвитку та країни в цілому полягає в розв'язанні існуючих проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей регіонів і територіальних громад [1]. Важливо зазначити, що нова регіональна політика та її фінансова складова активно почала впроваджуватися з 2014–2015 років через ухвалення та реалізацію підходів, визначених в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [2] та Державній стратегії регіонального розвитку до 2020 року [3], а також в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року [4].

Проте одним з перших кроків у цьому напрямку (ще 2007 року) стала Концепція реформування місцевих бюджетів, яка була спрямована на проведення реформи у сфері місцевих бюджетів відповідно до стратегічного завдання регіональної політики – створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів та забезпечення їх сталого розвитку [5]. Так, основним завданням Концепції реформування місцевих бюджетів стало зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, що передбачало:

- посилення зацікавленості органів місцевого самоврядування у підвищенні рівня власних доходів шляхом стимулювання збільшення обсягів виробництва, валової доданої вартості, обсягу інвестицій та рівня доходів населення відповідно до інноваційного напрямку економічного розвитку;
- щорічне збільшення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України на декілька відсоткових пунктів;
- підвищення рівня самодостатності місцевих бюджетів шляхом удосконалення податкового законодавства відповідно до напрямів реформування податкової системи, зокрема системи місцевих податків і зборів та механізму здійснення зарахування податку з доходів фізичних осіб;
- оптимальний розподіл податків і зборів (обов'язкових платежів) між державним та місцевими бюджетами, передача окремих джерел доходів місцевим бюджетам (частина податку на прибуток, збір за спеціальне водокористування, плата за видачу ліцензій та інших);
- перерозподіл доходів між місцевими бюджетами та перегляд складу доходів, які враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (податок з доходів фізичних осіб, плата за землю тощо).

Початок війни та уведення правового режиму воєнного стану на території України стало великим потрясінням не тільки для окремих громадян нашої держави, але й для всього суспільства. При цьому система публічного управління почала працювати в умовах управлінської кризи та викликів, до яких практично не була готова. Це відноситься також і до такої чутливої сфери публічного управління, як фінансово-бюджетна сфера. Законодавча та виконавча гілки державної влади, а також місцеве самоврядування почало працювати в особливих умовах, при цьому було призупинено дію певних норм законодавчих та підзаконних актів, змінено процедури у фінансово-бюджетній сфері. Тому виникла необхідність в перегляді певних норм та державно-управлінських процесів у цій сфері, деякі аспекти яких ми й хочемо розглянути в цьому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

До вивчення процесів бюджетного реформування в Україні зверталися М. Бедринець, М. Кнір, І. Лопушинський, І. Сторонянська, С. Юшко. Проблема розвитку й удосконалення методів бюджетного управління в цілому та бюджетуванню в територіальних громадах присвячено наукові праці таких вітчизняних учених, як В. Вишневецька,

О. Голинська, Н. Дєєва, М. Кульчицький, В. Мамонова. Окремим фінансово-економічним механізмам регіонального та місцевого розвитку присвячені роботи Ю. Петленко, В. Мужайло, О. Шолудько, Ю. Пасічника. Міжбюджетні відносини та індикатори фінансової децентралізації вивчали В. Бондар, І. Дороніна, М. Дурман, Н. Криштоф та інші.

Водночас, у цих та інших наукових розвідках по суті не розкривається стан формування і реалізації фінансово-бюджетної політики в умовах правового режиму воєнного стану.

Постановка завдання

Метою статті є вивчення окремих аспектів формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні в умовах правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження

Згадані вище стратегічні документи визначали і визначають напрямки прикладення зусиль та заходи, націлені на інноваційний розвиток та зростання інвестиційної привабливості громад, на підвищення економічної спроможності та створення нових робочих місць, покращення екологічної ситуації та поліпшення якості життя людей. Це відбувається, також і за рахунок оптимізації формування та реалізації фінансово-бюджетної політики та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів на реалізацію місцевих проєктів та програм, що, своєю чергою, сприяє підвищенню якості життя мешканців громад. Так:

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» передбачала реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави, серед яких і реформу фінансового сектору і реформу державного фінансового контролю та бюджетних відносин. Метою цих реформ було визначено забезпечення фінансової спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізацію у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування. Пріоритетом в управлінні публічними фінансами має стати підвищення прозорості та ефективності їх розподілу та витрачання. Процес здійснення державних закупівель повинен стати максимально прозорим та ураховувати загальні принципи конкуренції. Корупційна складова під час здійснення державних закупівель має бути ліквідована [2].

Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року передбачала, що формування ефективного і прозорого механізму фінансового забезпечення регіонального розвитку потребує врахування специфіки розвитку кожного регіону. Крім того, органи місцевого самоврядування регіонів повинні мати управлінські, організаційні та фінансові можливості стимулювання співробітництва територіальних громад на міжрегіональному рівні для розв'язання спільних проблем розвитку, у тому числі й через широке використання міжбюджетних трансфертів. Однією з основних цілей цієї Стратегії визначається створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для:

- зміцнення економічної бази розвитку територіальних громад;
- забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;
- збільшення органами місцевого самоврядування обсягу фінансових ресурсів, отриманих у результаті здійснення ними заходів, спрямованих на економне використання бюджетних коштів чи розширення економічної діяльності на відповідній території;
- подальшого інвестування коштів у програми і заходи щодо стимулювання місцевого соціально-економічного розвитку [3].

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2027 року передбачала серед напрямків такі, як удосконалення механізму фінансової підтримки розвитку регіонів та територіальних громад, підвищення ефективності використання коштів державного фонду регіонального розвитку та запровадження механізму незалежного оцінювання у процесі конкурсного відбору програм і проєктів регіонального розвитку, що можуть фінансуватися за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів [4].

Таким чином, реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на засадах децентралізації, яка успішно реалізується з 2015 року, створила нові можливості для розвитку територіальних громад. Бюджетна децентралізація спричинила суттєвий перерозподіл бюджетних ресурсів на користь місцевого самоврядування. Результатом реформи децентралізації стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, поліпшення ефективності адміністрування податків і зборів. Спроможні громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага ними акцентується на потребі формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів й упередженні випадків їх нерационального витрачання [6].

Після уведення в дію правового режиму воєнного стану Указом Президента України [7] та після затвердження його Верховною Радою України відповідним Законом України [8], економіка та система публічного управління почали працювати «на воєнних рейках». Почала перебудовуватися і система управління на рівні місцевого самоврядування, на рівні територіальних громад. Більшість з цих реформ і напрямків удосконалення бюджетно-

фінансової політики, механізмів та інструментів, заходів, направлених на реалізацію основних положень цих реформ, втратили свою активну реалізацію і фактично призупинені (чи, навіть, «розвернуті» в протилежний бік) з моменту широкомасштабного вторгнення військ російської федерації в Україну та початком військової агресії.

Як ми вже згадували раніше, формування та реалізація фінансово-бюджетної політики – доволі складний та відповідальний процес. В звичайних умовах мирного стану і законотворці, і нормотворці (як на державному, так і на місцевому рівнях) докладали багато зусиль, щоб наша законодавчо-нормативна база була актуальною та зрозумілою, прозорою та без «підводних каменів». Після уведення в дію цього режиму неможливість діяти відповідно до норм законів чи підзаконних актів є не тільки неефективним та недопустимим, але й злочинним.

Організація та забезпечення діяльності територіальної оборони, матеріально-технічна допомога Збройним силам України, залучення допомоги іноземних партнерів – це ті речі, які органи місцевого самоврядування взяли на себе підтримувати з самого початку, забезпечуючи при цьому, постійну підтримку всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні (допомога внутрішньо переміщеним особам, підтримка релокованого бізнесу, організація укриттів, продовження надання соціальних та інших видів послуг на високому рівні). І все це завдяки ефективно проведеній децентралізації, котра дала змогу ОМС отримати автономні, самостійні, належні фінансові ресурси, які відіграли ключову роль в протистоянні викликам [9].

Поштовхом, звичайно, слугували рішення, що запроваджувалися з державного рівня, а їх реалізація здійснювалися на рівні місцевого самоврядування. Першим сьогодні хотілось би розглянути такий аспект формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні як особливості справляння місцевих податків під час дії правового режиму воєнного стану.

Стаття 8 ПК України визначає, що «в Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених цим Кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад» [10].

Законотворець розробив декілька інструментів, що повинні були допомогти підприємцям та пересічним громадянам України успішніше подолати кризу, викликану війною. Так, було ухвалено низку Законів України, якими передбачалися такі заходи.

На період дії правового режиму воєнного чи надзвичайного стану не поширюється дія регуляторного законодавства на встановлення місцевих податків та/або зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків та/або зборів [11], що дозволяє оперативніше реагувати на необхідність зміни ставок податків або податкових пільг.

За 2021 та 2022 податкові (звітні) роки не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти житлової нерухомості, в тому числі їх частки, які перебувають у власності фізичних осіб, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації та за об'єкти житлової нерухомості, що стала непридатною для проживання у зв'язку з збройною агресією Російської Федерації.

Тимчасово, на період з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено або скасовано воєнний стан не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти нежитлової нерухомості, в тому числі їх частки, які перебувають у власності юридичних осіб, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації [12].

З 01 квітня 2022 року до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, положення розділу XIV ПК України застосовуються з урахуванням особливостей, зокрема, платниками єдиного податку третьої групи можуть бути ФОП та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень. Без обмежень щодо кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах [13].

Також цим же законом ставка єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи, які використовують особливості оподаткування, встановлюється у розмірі 2 відсотки доходу, а також звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість (ПДВ) з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України.

Ми бачимо, що більшість нововведень стосуються полегшення податкового навантаження на приватних підприємців та громадян, що сплачують місцеві податки і збори. З одного боку, це має позитивний ефект на розвиток соціально-економічної сфери нашої держави та доходи підприємців, що дозволяють їм та їхнім сім'ям легше долати незгоди воєнного стану. Проте, з іншого боку, ці заходи спричиняють суттєве зменшення надходжень до місцевих бюджетів з певних податків та зборів, що має негативний вплив на життєдіяльність територіальних громад, а також суттєво зменшує можливість цих громад забезпечувати дієву, ефективну та соціально спрямовану політику на місцевому рівні. На рис. 1 наведено динаміку доходів загального фонду місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) за порівняльні місяці 2021 та 2022 років.

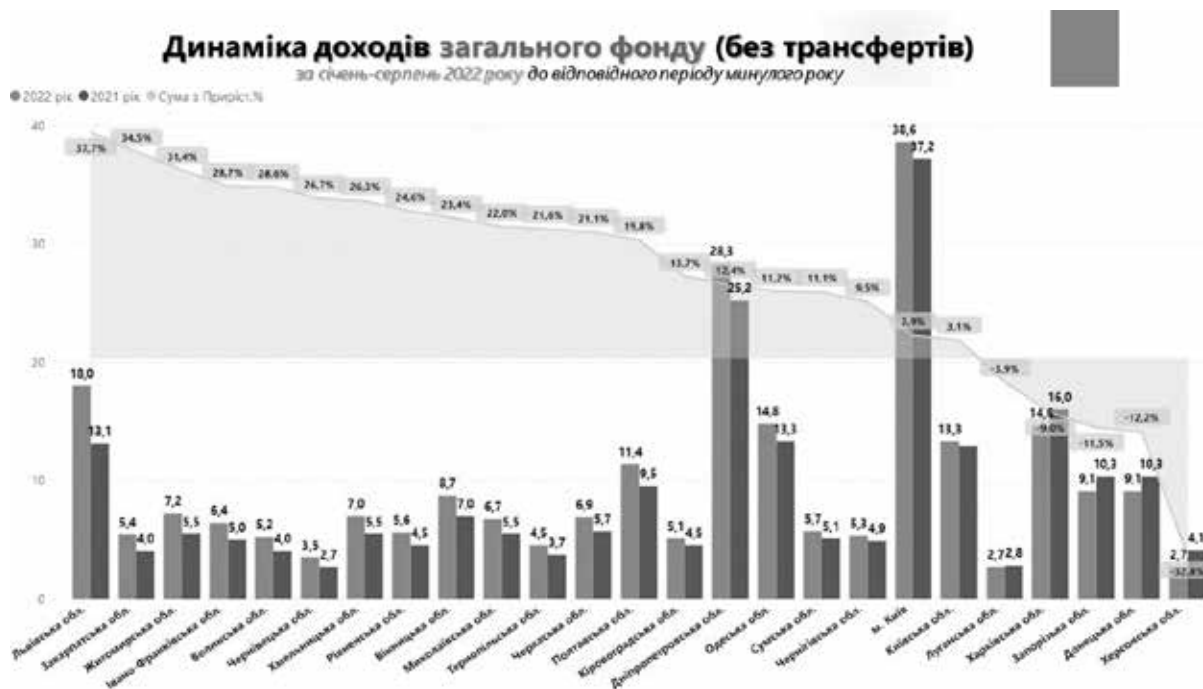

Рис. 1. Динаміка доходів загального фонду місцевих бюджетів (без трансфертів) [9]

Як бачимо із діаграми вище, в більшості областей України зберігається позитивна динаміка надходжень до загального фонду (в основному за рахунок внутрішньо переміщених осіб чи релокації (з наступним відновленням діяльності) промислових підприємств) – маємо 19 таких областей і м. Київ, як окрему адміністративно-територіальну одиницю. Проте в тимчасово окупованих областях (Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька), або областях, що потерпіли від окупації (Харківська), спостерігаються суттєві негативні наслідки, які не можуть бути подолані одночасно (рис. 1, [9]). При цьому за різними видами доходів спостерігається як позитивна, так і негативна динаміка незалежно від областей. Так, плата за землю, єдиний податок та акцизний податок за 8 місяців 2022 року показують негативну динаміку в усіх областях. І, відповідно, «тягнуть» вниз показники загального наповнення місцевих бюджетів. Як вихід можна запропонувати передбачити на державному рівні розроблення механізмів та інструментів, дія яких буде направлена на зменшення цих негативних наслідків.

Іншим проблемним аспектом, який вже пов’язано з процедурою прийняття рішень щодо бюджету на місцевому рівні, стало внесення змін до Законів України і постанов Кабінету Міністрів України, яким унормувалися процедура бюджетного планування та проектування як на державному рівні, так і на рівні органів місцевого самоврядування. Оскільки такі зміни розроблялися і вводилися дуже швидко, то вони, як ми вже зараз бачимо, мають дуже багато незрозумілостей або норми, що закріплені в цих нормативно-правових актах (НПА), можуть неоднозначно трактуватися.

В більшості випадків незрозумілість або можливість неоднозначного трактування норм відповідних НПА обумовлені наявністю в них так званих правових колізій. Так, Міністерство юстиції України визнає колізією норм права неузгодженість між чинними нормативно-правовими актами, їхнє протиріччя з одного й того самого предмета регулювання, а також суперечність між двома або більше формально чинними нормами права, прийнятими з одного і того ж питання [14]. Цим документом визначається, що колізія норм права вирішується шляхом вибору того нормативного акта, який має бути застосований до конкретного випадку (юридичного факту). Може бути декілька причин виникнення і, відповідно, шляхів вирішення колізій норм права, а саме:

- у разі існування неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом;
- у разі існування суперечності між актами, прийнятими різними за місцем в ієрархічній структурі органами;
- у разі існування неузгодженості між актами, виданими одним й тим же органом, але які мають різну юридичну силу;
- у разі існування розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом.

Але при цьому поза увагою залишається колізія норм права, якщо вона ідентифікується в одному і тому ж нормативно-правовому акті. Саме до такого виду колізій можна віднести колізію, що більше ніж півроку (до 04.11.2022 р.) існувала в постанові Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252 [15] (далі – Постанова) у її початковій редакції. Так, підпункти 1–2 п. 1 Постанови, що унормували права органів місцевого самоврядування щодо виконання ними бюджетних повноважень, формулювались таким чином:

«1) органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації продовжують здійснювати бюджетні повноваження, а у разі утворення військових адміністрацій такі повноваження здійснюють військові адміністрації відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану»;

2) виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації».

Колізія норм права полягала у тому, що в пп. 1 вказувалося, що органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи продовжують здійснювати бюджетні повноваження, а пп. 2 вказувалося, що виконавчі комітети відповідних місцевих рад теж можуть здійснювати ці повноваження (проте вже без врахування повноважень місцевих рад).

Ця колізія норм права призводила до того, що в окремих територіальних громадах місцеві ради фактично виключалися з бюджетного процесу, а всі їх функції перебирали на себе виконавчі комітети, що призводило до порушення процесів формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні. Крім того, це порушувало баланси сил в місцевому самоврядуванні і викликало напруження у відносинах між головою громади, виконавчим комітетом та депутатським корпусом в тих територіальних громадах, які продовжували нормально функціонувати на територіях, що не перебувають під окупацією чи на яких не ведуться воєнні дії.

Проте ця колізія була виправлена Постановою КМУ від 04.11.2022 р. № 1239 [6], якою пп. 2 пункту 1 було викладено в такій редакції: «військові адміністрації населених пунктів, обласні, районні та Київська міська військові адміністрації». За цими змінами місцеві ради територіальних громад та їх виконавчі комітети втрачали можливість виконувати свої бюджетні повноваження тільки у випадку, коли в цих територіальних громадах створювалися військові адміністрації, які перебирали на себе всі повноваження в бюджетній сфері. В усіх інших випадках бюджетний процес йде у звичному, визначеному законодавчо-нормативним забезпеченням, просторі. У цьому разі зберігається процедура, коли проекти рішення про місцевий бюджет та про внесення змін до місцевого бюджету розробляються виконавчими комітетами відповідних місцевих рад, а їх затвердження відбувається депутатами виключно на сесійних засіданнях місцевої ради (як це і передбачено статтею

Унесення до Постанови цих норм не тільки врегулювало колізію норм права, але й зробило процес формування та реалізації фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні більш ефективною та прозорою.

Висновки

Ще донедавна в рамках нової регіональної політики проводився ряд заходів, направлених на вирішення проблем фінансово-бюджетної сфери – на законодавчому, методичному та ресурсному рівнях. На законодавчому рівні – через внесення змін в Бюджетний та Податковий Кодекси щодо реформування міжбюджетних відносин та передачу повноважень на місцевий рівень (принцип субсидіарності), новий перерозподіл податкових надходжень на користь місцевих бюджетів, і розширення права органів місцевого самоврядування зі встановлення ставок та пільг із місцевих податків і зборів. На методичному – шляхом унормування всіх процесів та процедур, які проходять на рівні Державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування, визначенням «точок перетину» цих бюджетів, їх впливу один на одного тощо. На ресурсному рівні такі новації полягали в передачі на рівень місцевих бюджетів великої кількості повноважень з одночасним закріпленням за ними відповідних фінансових ресурсів, а також надання органам місцевого самоврядування права обслуговувати власні надходження своїх бюджетних установ та фондів розвитку у державних банках і не залежати від Державного казначейства у визначенні цих установ.

Позитивні результати фінансової децентралізації свідчать про їх суттєвий вплив на стійкість економіки України, яку ми побачили в період воєнної агресії. Окремо слід відзначити адаптацію законодавчої та нормативної бази України відповідно до нових викликів та вимог. При цьому така адаптація, звичайно, не є стовідсотково правильною, в ній трапляються й неузгодженості чи колізії норм права, що мають бути виправлені. Це означає, що слід проводити аналіз нормативно-правової бази, що діє у фінансово-бюджетній сфері та супроводжуватися цей аналіз відповідними пропозиціями, спрямованими на нейтралізацію ризиків, що виникають внаслідок застосування такого нормативно-правового забезпечення.

У зв'язку з обмеженістю ресурсів (як людських, так і часових), важко в повній мірі охарактеризувати складність цього завдання. Проте зрозуміло, що в будь-якому випадку, ці зміни повинні характеризуватися комплексністю та ефективністю з точки зору формування фінансово-бюджетної політики на місцевому рівні в умовах правового режиму воєнного стану. Це дозволить не тільки оцінити найбільш повну відповідність конкретного нормативно-правового акту чи його окремих норм поточній ситуації в країні, але й дозволить наперед спрогнозувати необхідні зміни нормативно-правового забезпечення з метою упереджувальної адаптації в межах короткотермінового планування (період воєнного стану) і довгострокового планування (в післявоєнний період).

Список використаної літератури

1. Дурман М.О., Дурман О.Л. Субвенція на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад як інструмент впровадження нової регіональної політики. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. наук. фах. вид. Херсонського національного технічного університету / голов. ред. проф. Лопушинський І.П. 2018. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/15.pdf

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова, Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

5. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308-р (зі змінами від 21.07.2010 р. № 1467-р) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.07.2022).

6. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2022 р. № 1239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1239-2022-%D0%BF#Text>

References

1. Durman M.O., Durman O.L. Subventsiya na rozvytok infrastruktury ob'yednanykh terytorial'nykh hromad yak instrument vprovadzhennya novoyi rehional'noyi polityky. [Subsidy for infrastructure development of united territorial communities as a tool for implementing a new regional policy]. Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya [Theory and practice of state administration and local self-government: electr. of science profession]. view. Kherson National Technical University / head. ed. Prof. Lopushynskiy I.P. 2018. Vip. 2. Available at: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/15.pdf (Accessed 11 November 2022)

2. Pro Stratehiyu staloho rozvytku "Ukrayina-2020" [About the Sustainable Development Strategy "Ukraine-2020"]: Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 Vip. 5/2015. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (Accessed 11 November 2022)

3. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku [On the approval of the State Regional Development Strategy for the period until 2020]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 6, 2014 Vip. 385. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text> (Accessed 11 November 2022)

4. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na 2021-2027 roky [On the approval of the State Regional Development Strategy for 2021-2027]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 5, 2020 Vip. 695. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 11 November 2022)

5. Pro skhvalennya Kontseptsiyi reformuvannya mistsevykh byudzhativ [On the approval of the Concept of reforming local budgets]: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23.05.2007 Vip. 308-p (as amended from 21.07.2010 No. 1467-p) Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80#Text> (Accessed 11 November 2022).

6. Lopushynskiy I.P., Hryhor'eva L.M. Byudzhethno-finansova detsentralizatsiya v konteksti reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini. [Budgetary and financial decentralization in the context of local self-government reform in Ukraine]. Naukovi perspektyvy: zhurnal [Scientific perspectives: journal]. 2022. Vip. 1(19) 2022. P.148-158. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-1\(19\)-148-158](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-1(19)-148-158) (Accessed 11 November 2022)

7. Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini [On the introduction of martial law in Ukraine]: Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022 Vip. 64/2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/64/2022> (Accessed 12 November 2022)

8. Pro zatverdzhennya Ukazu Prezydenta Ukrayiny "Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini" [On the approval of the Decree of the President of Ukraine "On the introduction of martial law in Ukraine"]: Law of Ukraine dated February 24, 2022 Vip. 2102-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (Accessed 12 November 2022)

9. Onyshchuk I. Analiz vykonannya mistsevykh byudzhativ za 8 misyatsiv 2022 roku [Analysis of implementation of local budgets for 8 months of 2022]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/15570> (Accessed 12 November 2022)

10. Podatkovyy kodeks Ukrayiny [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine dated] 02.12.2010 Vip. 2755-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 12 November 2022)

11. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrayiny shchodo funktsionuvannya derzhavnoyi sluzhby ta mistsevoho samovryaduvannya u period diyi voyennoho stanu [On amendments to some laws of Ukraine regarding the functioning of the civil service and local self-government during the period of martial law]: Law of Ukraine dated May 12, 2022 Vip. 2259-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (Accessed 12 November 2022)

12. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo vdoskonalennya zakonodavstva na period diyi voyennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the improvement of legislation for the period of martial law]: Law of Ukraine dated March 24, 2022 Vip. 2142-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (Accessed 12 November 2022)

13. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo diyi norm na period diyi voyennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law]: Law of Ukraine dated March 15, 2022 Vip. 2120-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (Accessed 12 November 2022)

14. Shchodo praktyky zastosuvannya norm prava u vypadku koliziyi: lyst Ministerstva yustyttsiyi Ukrainy vid [Regarding the practice of applying legal norms in the event of a collision]: letter of the Ministry of Justice of Ukraine dated 12.26.2008 Vip. 758-0-2-08-19. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0758323-08#Text> (Accessed 12 November 2022)

15. Deyaki pytannya formuvannya ta vykonannya mistsevykh byudzhetyv u period voyennoho stanu [Some issues of formation and implementation of local budgets during martial law]: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03/11/2022 Vip. 252 (as of 03/11/2022). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF/ed20220311#Text> (Accessed 12 November 2022)

16. Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy [On amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] dated March 11, 2022 Vip. 252: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 4, 2022 Vip. 1239. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1239-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 12 November 2022)